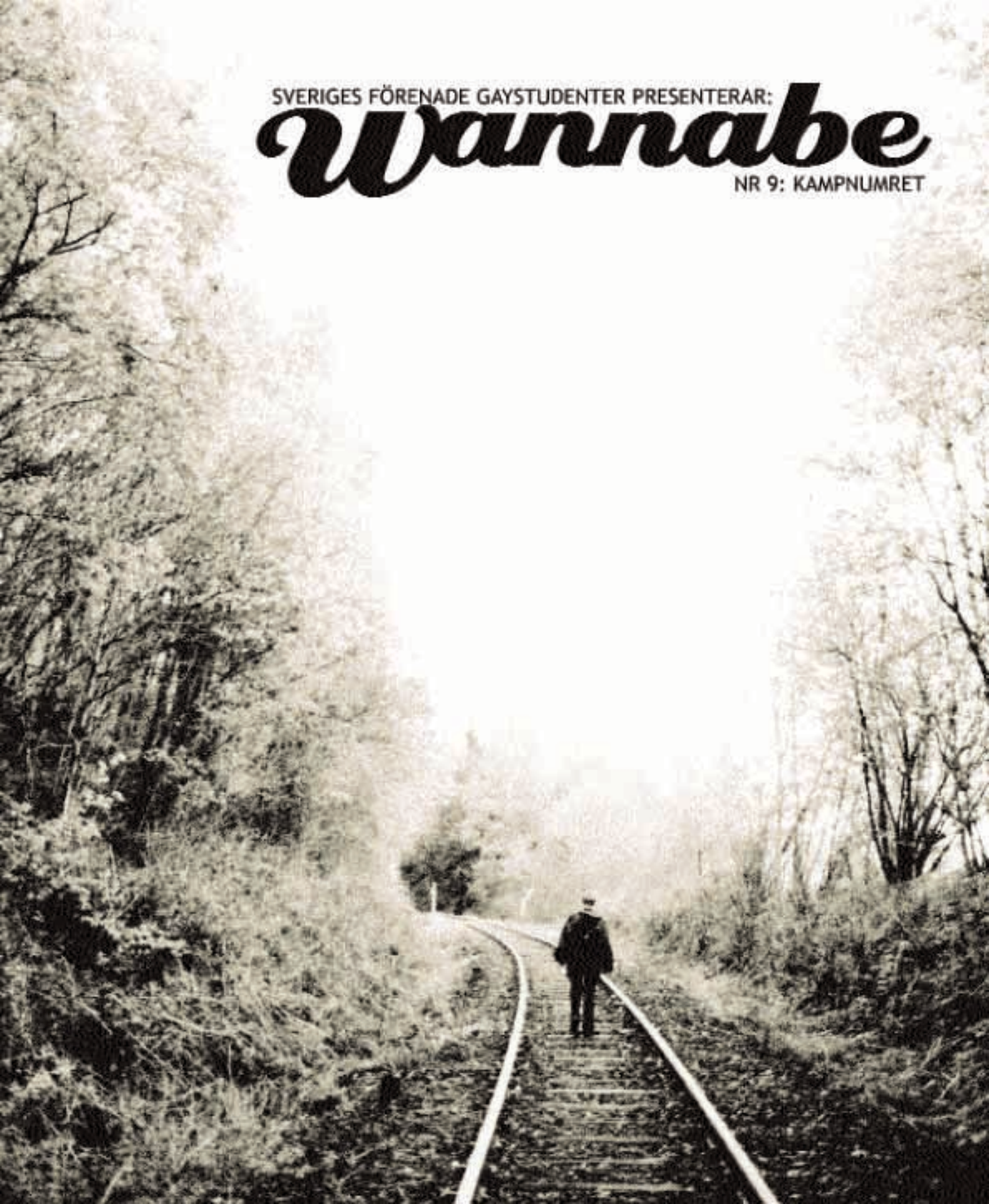

SVERIGES FÖRENADE GAYSTUDENTER PRESENTERAR:

Wannabe

NR 9: KAMPNUMRET

Innehåll

I SFG:s namn	DANIEL HJALMARSSON	s. 4
Normativa gener, lägenheter och utbildningar	ISABELLE DUSSAUGE	s. 5
Queer Harakiri	SARA EDENHEIM	s. 11
Intervju med en vardagshjälte	PÄR WIKTORSSON	s. 14
Rebelliska ord från 1800-talet		s. 16
Dikter	CAMILLA LEKEBJER	s. 18
De avvikande talar ut	MIKA NIELSEN	s. 20
Smarrig kamp	KRISTIAN HELLSTRÖM	s. 24
Jag vet vad du gjorde 1968	TOMMY ALMGREN	s. 25
Stort antidiskrimineringsprojekt lanseras inom skolan	DANIEL HJALMARSSON	s. 28
Allt vetande på ett ställe	ANDERS HANSSON	s. 30
HBT-paradis sökes	ISABELLE DUSSAUGE & JANNE BROMSETH	s. 32
Notiser		s. 34

Medverkande i Wannabe nr 9:

TEXT

Tommy Almgren, Janne Bromseth,
Isabelle Dussauge, Sara Edenheim,
Anders Hansson, Daniel Hjalmarsson,
Camilla Lekebjerg, Mika Nielsen, Pär
Wiktorsson

FOTO

Camilla Lekebjerg, Jonis Rosenberg,
Isak P Slagt (omslag), Sanni
Suomieri, Maria Wallin

ILLUSTRATIONER

Kristian Hellström, Annette Persson,
Maria Wallin

LAYOUT

Maria Wallin

REDAKTION

Tommy Almgren, Anders Hansson,
Maria Wallin, Pär Wiktorsson

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Pär Wiktorsson

KONTAKTA OSS

wannabe@gaystudenterna.se

WEBBPLATS

www.gaystudenterna.se

POSTADRESS

Sveriges Förenade Gaystudenter
Box 577
114 79 Stockholm

Wannabe ges ut av Sveriges Förenade
Gaystudenter.

De åsikter som förs fram av
skribenterna i Wannabe står för
skribenterna själva och inte
nödvändigtvis för Wannabe eller
Sveriges Förenade Gaystudenter.
Upplaga: 4500 exemplar.
Januari 2005.

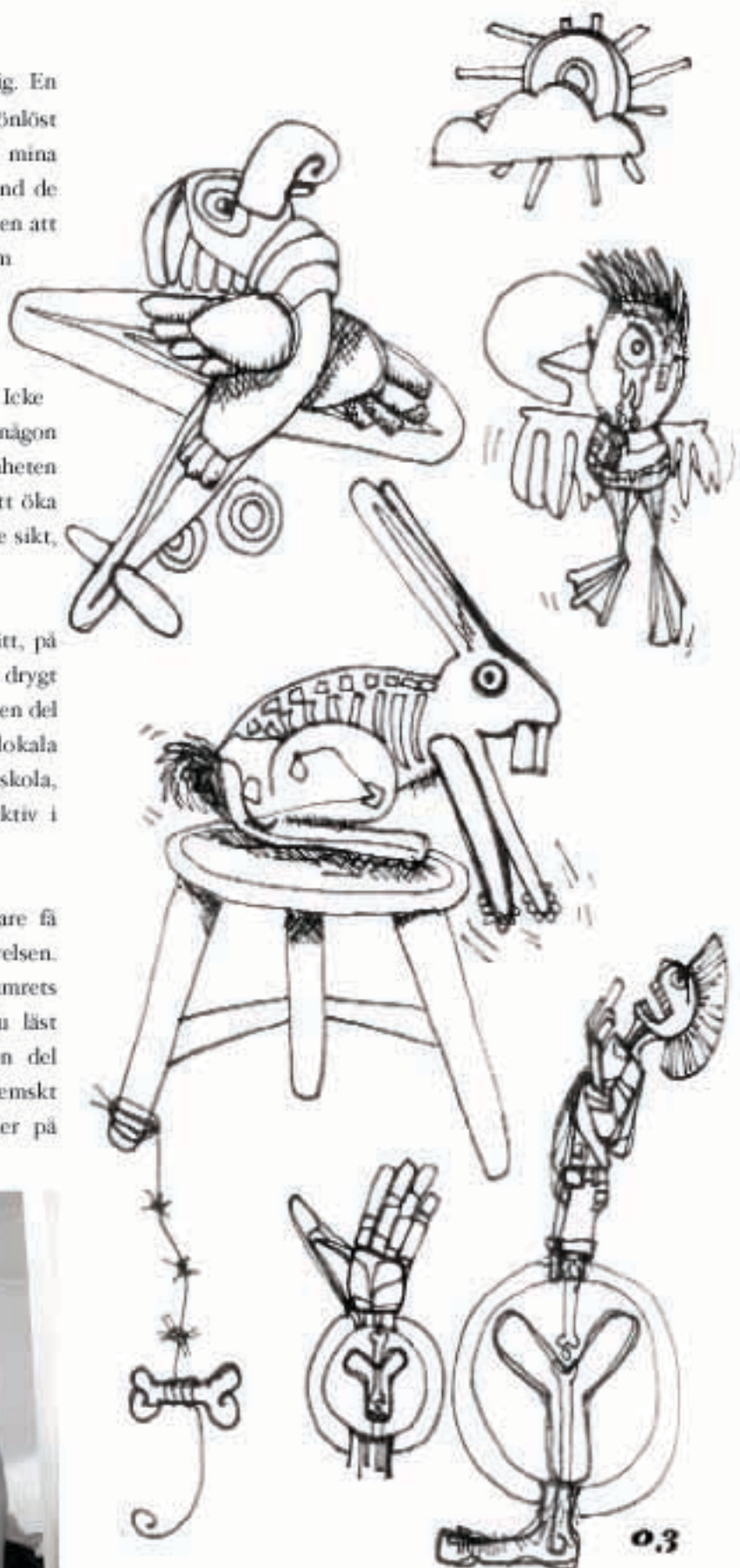
Lila rymdmän med ett hjärta mellan sig. En rosa rymdgubbe, en blå rymdgumma och ett grönt, könlöst fjärilsbarn. Det kan vara väldigt roligt att rita med mina syskonbarn. Jag har just upptäckt att man, mitt bland de obligatoriska lejonerna och dinosaurierna, kan få chansen att utmana heteronormativiteten och könsnormerna som reproduceras i min familj, liksom i alla andras. Än så länge kanske det inte är på någon djupare nivå. Morbror/brorsan/sonen kanske mest framstår som konstig i sina säregna och sällan uttalade små uppror. Icke desto mindre – och det säger jag utan att ha någon välöverlagd plan... – är jag övertygad om att medvetenheten om de förtryckande samhällsstrukturer som kommer att öka både i min familj och i samhället i stort på lite längre sikt, så länge vi är flera som kämpar för det.

Det finns mycket att kämpa för, på många olika sätt, på flera olika plan. Wannabe är äntligen tillbaka efter ett drygt års vila. Temat denna gång är just "kamp". Vi ska vara en del av Sveriges Förenade Gaystudenters och alla lokala gaystudentföreningars kamp för en bättre högskola, samtidigt som vi kan bidra med ett unikt perspektiv i samhällsdebatten.

Mellan pärnarna i detta nummer kan du som läsare få bekanta dig med en hel del av arbetet i gaystudentrörelsen. Ett antal artikelförfattare har också fritt fått tolka numrets tema, med spännande resultat som följd. Har du läst Wannabe förut så kommer du att känna igen en del skribenter, men också se en del nya namn. Du får hemskt gärna höra av dig till redaktionen med reaktioner på artiklarna och på tidningen i stort.

Trevlig läsning!

Pär Wiktorsson
Chefredaktör

I SFG:s namn

TEXT Daniel Hjalmarsson FOTO Camilla Lekebjerg

Att kämpa verkar vara något centralt i våra liv. Säg vilka studenter som inte för en kamp mot det där stora svarta hålet i plänboken?, och boven i dramat skulle där kunna personifieras i CSN. Det är lite av en kamp mellan David och Goliat.

När Sveriges Förenade Gaystudenter bildades så var det för att kämpa för att förbättra HBT-studenternas villkor. Kampen mot diskriminering och trakasserier har senare kommit att bli en alltmer central roll i verksamheten. Förbundsstyrelsen kämpar för att hålla i förbundet på rätt kurs, och på lokal nivå kämpar styrelsefolk och kontaktpersoner för att öka medlemsantalet och antalet aktiviteter i lokal-föreningen. Några skriver remissvar och träffar riksdagspolitiker, andra bär ölbackar och skriver likabehandlingsplaner. Utan ansvarstagande ölbacksbärare ute i landet och utan folk som ta

sig an våra riksdagspolitiker skulle förbundet stanna. Alla behövs vi för att förbundet ska kunna leva vidare och utvecklas.

Många tycker ibland att organisationer som Sveriges Förenade Gaystudenter har spelat ut sin roll, och att vi redan lever i ett jämlikt samhälle, men jag håller inte med. Utifrån sitt personliga perspektiv kan det mycket väl vara så att man känner sig fullt delaktig i samhället, accepterad av studiekamraterna och allmänt tillfreds med sin egen identitet. Men väldigt många har inte nått den punkten ännu, utan kämpar dagligen mot fördomar, homofobi och osynliggörande. Sveriges Förenade Gaystudenter behövs. Tillsammans kan vi förbättra villkoren för de som ännu inte kommit lika långt i sina processer. Bara för att man har det bra själv behöver det inte betyda att man ska lägga ner kampen för andras väl och ve.

Alla kämpar vi för vår sak, på ett eller annat sätt. Vissa slåss med näbbar och klor, andra använder sig av ordets makt. Vart man än vänder sig så utkämpas en kamp. Aftonbladet har tidigare i höst uppmanat till kamp mot lönediskrimineringen i landet, och på savannen kan vardagen vara en kamp på liv och död. Fackförbunden hävdar ibland att kampen mot diskriminering kan vara en känslig fråga, och skvallerpressen berättar om Britney Spears kamp mot finnarna i ansiktet.

Alla kämpar för sin sak, varför är det bara jag som kämpar för min?

DANIEL HJALMARSSON är förbundsordförande i Sveriges Förenade Gaystudenter.

Om normativa gener, lägenheter och utbildning

TEXT Isabelle Dussauge (med ett stort tack till Davy Prieur)
ILLUSTRATIONER Annette Persson

Har jag förstått det rätt? Tekniken och (natur-)vetenskapen är neutrala, de kan vara de mest rättvisa, rentav mest demokratiska, grunderna och verktygen för att ta nästa steg i byggandet av ett rättvisare samhälle (och på vägen göra livet lättare för oss). Eller?

Jag bläddrar igenom en tidskrift. En artikel annonserar: "Research: Survival of the gay gene". Jag blir självklart intresserad och läser vidare:

Those who study the existence of a gay male gene have long been perplexed by the fact that it doesn't die out – given that gay men typically don't have children and therefore have no means of passing their genes along. [...] Attempting to explain the so-called "Darwinian paradox," [researchers] [...] found that the gene or genes that may dictate homosexuality are passed along through female children. According to the

researchers, the genes not only influence the sexual orientation of men but also incite women to have large number of children. [...]

Fantastiskt! Kan du lista alla fördomar i den ovanstående texten? Hittar du mindre än tre, vilket redan är ett bra resultat, vill jag be dig att leta igen. På bara några meningar får vi lära oss på fullt allvar att det existerar en "gaygen", att man är antingen gay eller straight, att bögar inte får barn, att böggenen är ett handikapp enligt evolutionslagarna, att man smittas genom mamman (undrar om det också finns en hypotes att feminitet smittas via mamman), att sexuellt beteende är kopplat till reproduktionsinstinkt (att kvinnor med böggenen vill få många barn kan säkert förklara det välkända faktum att bögar knullar så mycket – visst har vi längtat efter den förklaringen!). Och detta publiceras i en

gaytidning. Jag blir så trött.

Förstå mig rätt: genetiken tillhandahåller fungerande modeller för att förstå en rad företeelser, och resonemanget i artikeln ovan stämmer rent logiskt. Men problemet är: Genom att söka efter gaygenens överlevnads-mekanism

bekräftas man bara utgångspunkten att det finns en sådan gen. Hur kan man bevisa att det *inte* finns någon gen som bestämmer vad folk gör i sina sexliv? Just det, man kan inte det. Tänk om forskarnas "darwinistiska paradox" i stället förklarades av att genen inte finns?

Man har på förhand bestämt att en riktig *orsak* till avvikande sexualitet skulle finnas – hur kunde man försvara att den avviker annars? Man letar och letar och ju mer absurt det hela blir, desto hårdare forskar man. Packa ihop labben och forska på något intressant i stället!

Varför bedrivs det genetisk forskning om varför folk blir bögar, flator, bi, trans etc – men aldrig om varför och hur folk blir heterosexuella? Problemet ligger inte hos bögarerna, undersök straighta i stället kanske (det finns dessutom gott om dem). Och vem bestämmer att just t ex generna som styr sexuell läggning är mest intressanta? Varför genomsyras sådan forskning av mer klichéer än Aftonbladets löpsedlar?

Varför tror vi att forskningen och tekniken är så sanna och neutrala i motsats till kulturella uppfattningar just för att forskningen är vetenskaplig? Exemplet ovan är inte exempel på "dålig" forskning eller teknik. Saken är just den att det inte finns någon forskning som inte utgår från och fastslår vissa sociala antaganden och värderingar (t ex att en persons sexualitet är fast och biologiskt determinerad). Varför kan inte någon naturvetare eller ingenjör lära sig detta?

Nej, det verkliga problemet ligger i att en rad hegemoniska uppfattningar genomsyrar vårt tänkande inklusive vår kunskaps- och teknikproduktion. Och det kan inte vara annorlunda: kunskap och teknik är trots allt mänskliga och således sociala produkter. Därför förstärker kunskap och teknik alltid vissa normer, oftast – bingo – majoritetsnormer.

Så tekniken är inte och kan inte vara objektiv och neutral, utan är en (situerad) social produkt, precis som idéer. Vi måste även tänka åt andra hållet: tekniken ligger ofta till grund för den sociala aspekten av våra liv, exempelvis vårt förhållande till oss själva, till andra människor, till tid och rum. Inte minst skapar teknik normer.

Davy Prieur och jag skrev tidigare om de normer som gäller för husbyggande, de som styr utformningen av våra lägenheter². En av våra poänger var att ingen i dag vet varifrån vissa kvantitativa normer, dimensioneringar och planlösningsschabloner för lägenheter kommer. Men de tekniska normer som använts för att utforma din lägenhet härrör från en uppfattning om vad folk behöver i sitt vardagsliv. Hur de lever, hur många de lever med och

på vilket sätt: Sover de i samma rum? Hur använder de sitt vardagsrum?

Saken är den att de normer som byggts in i den materiella strukturen, din lägenhet, påverkar dig. De definierar vad du kan och inte kan göra med ditt utrymme. Här är det alltså fråga om normer (dominerande antaganden) om livsstil som "översatts" till materiella normer (kvantitativa standarder för byggandet), som i sin tur utövar en normativ effekt på dig: Lever just du på samma sätt som de människor som din lägenhet var avsedd för?

Det svåra med normer är att de är osynliga för de flesta, och till och med för dem som ser normerna är alternativen svåra att peka ut. Vi lever i och genom dessa normer och anpassar oss till dem. Hur skulle alternativ kunna se ut? Till exempel skulle det kunna finnas "skilsmässolägenheter", sådana som skulle vara lätta att anpassa efter hur familjekonstellationen förändras³. Man kunde tänka sig en familjelägenhet med en tjock vägg och kraftig dörr i mitten, så att paret som bor där kan flytta in i var sin lägenhetshalva den dag de separerar och bespara barnet den jobbiga flytten och det eviga pendlandet. (Alternativt kan ett redan separerat par med barn

² Isabelle Dussauge & Davy Prieur, "Ingenjören — en heteronormativ produkt?" i Anna-Clara Olsson & Caroline Olsson (red.), *I den akademiska garderoben* (2004).

³ Exemplet *skilsmässobur* och *vuxenkollektiv* kommer från Hillevi Lenz-Taguchi vid ett seminarium på Lärarhögskolan, Stockholm, 2004. Tack!

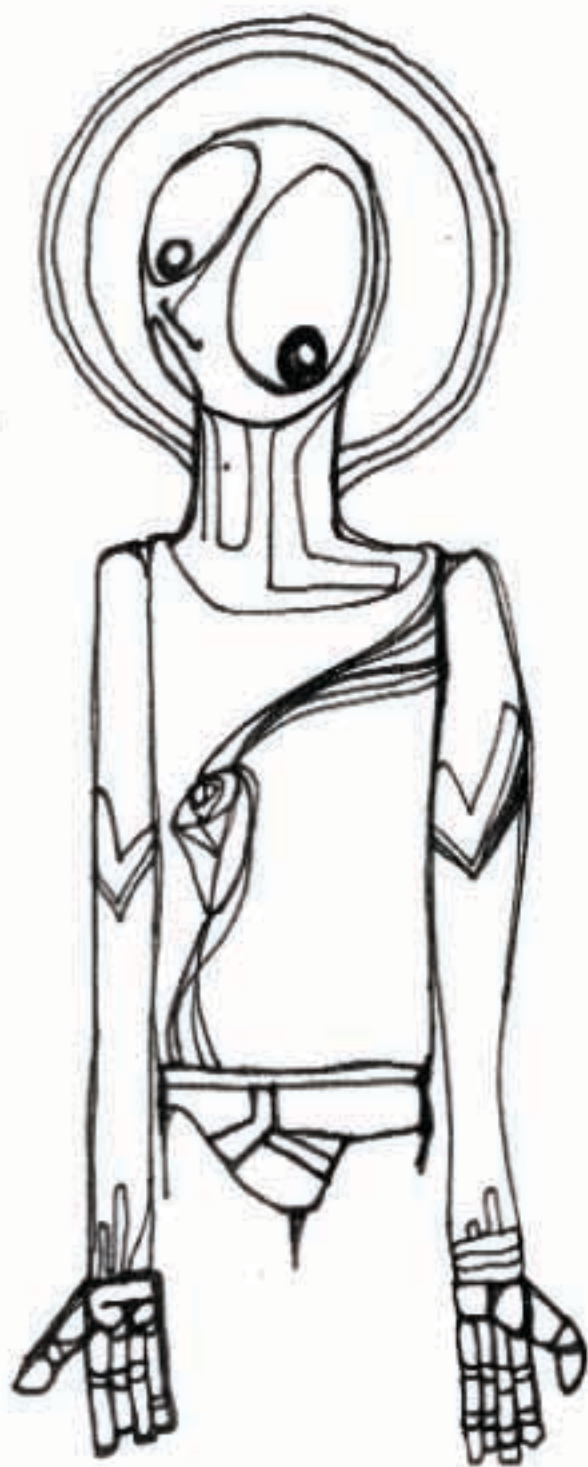
⁴ Katarina Bonnevier, "Ett rum för queerutopin", i BANG, 3/4 2003, s 45-50.

⁵ Gray "skapade" det vi alla idag kallar för *vardagsrum*.

flytta in i ett sådant hus; det finns faktiskt exempel på det i Norge.)

Vi kan också önska oss bostäder som utmanar heteronormer, "queera hus", som arkitekten Eyleen Grays hus E 10274, eller Selma Lagerlöfs hus. Utrymmet i dessa båda bostäder utformades för att möjliggöra ett liv som inte var socialt accepterat: att umgås i oacceptabla (sexuella) former med oacceptabla ("promiskuösa") människor; att leva i dubbelt subversiva (samkönade och klassöverskridande) förhållanden, t ex med hushållerskan. Inte minst innebar bostäderna ett brott mot normerna om vilka rum som ska användas till vad, vad som ansågs vara offentligt och vad som fick vara privat.⁵

En annan utopisk idé är vuxenkollektiv på 2000-talets vis. Varför ska alla ha ett kök? Man vet ju att många hushåll bara använder sin mikro till frukost, äter en rejäl lunch ute och kanske köper sushi eller äter en soppa på kvällen. Man skulle kunna utforma ett flerfamiljshus med de enskilda köken reducerade till kokvrår och ett stort gemensamt, bokningsbart kök med tillhörande matsal. Men nej, enligt alla byggnormer ska var och en ha bo i *x* rum och *kök*! Är man över 25 så ska man dessutom inte bo kollektivt. Man ska ha sitt eget hem och sedan dela med *en* person – av det motsatta könet. Trodde du verkligen att du själv bestämde vad det innebär att vara vuxen? Må varje dag i ditt onödigt egna kök påminna dig om att du simmar i djupa samhällsnormer.

Så teknik upprätthåller ett antal normer – alltså dominerande antaganden baserade på vad majoriteten gör – om vad det innebär att vara människa. Jag har också antytt att alternativ är önskvärda eftersom vi alla har olika och skiftande behov; och att det är nödvändigt att tänka utanför majoritetsmönstret. Med andra ord: vi med "avvikande" livstil måste få synas och åt oss

måste det utvecklas lägenheter, strukturer, produkter, som projicerar något annat än heteronormer.⁶

Men det uppstår ett nytt problem här: Förstärker vi inte en indelning i kategorier genom att efterfråga särskilda lägenheter och produkter? Läser vi inte oss i en avvikande roll genom att förvandlas till naturaliserade kundgrupper, vilket naturaliserar vår underordning som avvikande? Det här är inte bara tjafs. Jag vill inte ingå i en ny different-but-equal-rid.

Men då har vi hamnat i ett paradoxalt läge: Antingen – som i fallet med lägenheterna – synliggörs inte mångfalden, och då klagar jag på att HBT-folket glöms bort och tvingas leva enligt den dominerande livstilen. Eller också är HBT-folket i fokus – som i boendalternativ och i det första exemplet om gaygenen – och då klagar jag igen för att vi görs till De Problematiska i förhållande till Det Självklart Normala straighta folket. So what?

Dilemmat är klassiskt när minoriteter diskuteras. Det är klart att HBT-folk inte ska påtvingas normer de inte anses

6 Med heteronormer (och heteronormativitet) menas inte bara att heterosexualitet förväntas, utan att den förväntas i förväntad form (t.ex. att man ska ingå i ett stabilt förhållande med bara en människa och att det ska komma barn av det någon dag). Se Tiina Rosenbergs *Queerfeministisk agenda* (2002).

7 Se <http://web.mit.edu/lhgt/campaign/index.html>.

dela med majoriteten. Men det betyder inte att bög- eller flatprodukter är den ultimativa tillfredsställelsen. Nej, poängen med, såg, HBT-fokuserad kunskap, teknik och produkter är att de kan ifrågasätta det som hade varit det enda självklara: en viss heteronorm. Queerkampen syftar inte på att HBT-personer ska bli betraktade som jätteavvikande av straighta (som därmed får sin identitet ännu en gång bekräftad). Tvärtom använder queerkampen avvikande former för att få den straighta, HBT-blinda majoriteten att reflektera över sin egen sexualitet.

Och reflexionen måste börja där blivande forskare, ingenjörer, marknadsförare och andra blir till: på högskolan.

Mitt och Davy Prieurs bidrag till antologin *I den akademiska garderoben* handlade om heteronormativitet i ingenjörsutbildningar. Det är svårt att peka ut vad i utbildningens innehåll som leder till en fortsatt heteronormativitet. Det är däremot lättare att se hur de sociala normer som finns mellan studenter är blinda för bl a sexuell identitet och förstärker en smyghomofobi. Inte nödvändigtvis en direkt homofobi, utan mer det självklara antagandet att alla är heterosexuella, samt ett antal myter om vad det innebär att vara queer, flata, bög etc. Utbildningen

är platsen där professionella kulturer överförs från generation till generation i kontakt mellan lärarna, administrationen och studenterna. Detta sker ofta på ett diffust sätt, i form av skämt, metaforer, tillättna samtalsämnen och subtila sociala koder. Det faktum att innehållet i tekniska utbildningar oftast anses som objektivt och befriat från (sociala, moraliska) värderingar, gör det ännu svårare att få folk att reflektera över det. Vi tycker det är värt att satsa på att uppmuntra till en reflektion om normer, inom utbildningen och efteråt, när färdigutbildade ingenjörer och forskare dels producerar en vetenskap som nödvändigtvis reflekterar deras och samhällets normer, dels intar en social roll och påverkar sina kollegor, studenter och anställda.

Hur kan detta göras? Andra har försökt och det verkar fungera. Vid MIT i Boston, togs för några år sedan initiativ till att diskutera heteronormativitet och diskriminering med personal, forskare, studentrepresentanter m fl. Därefter fick alla som deltog i projektet med sig ett klistermärke med texten "LGBT WELCOME@MIT" att sätta på sin kontorsdörr. Märket betydde att de engagerat sig att vara kontakt- och stödperson i diskrimineringsfall, men också att de lovat att följa ett antal enkla regler, t ex använda "partner" eller

"sambo" i stället för ord som "pojkvän" eller "fru". Vid min avdelning på MIT finns sådana märken överallt, och bland de c:a femton doktoranderna är vi tre – professionellt oproblemiskt – öppna flator.

Kraftfulla normer skapas i upprepningen av det lilla, i det stabila, det materiella. De skapas och fortlever i det som anses vara neutralt – i majoritetens skugga. Medan högskolor tillämpar enkla icke-diskrimineringslagar är kritiken av utbildningens innehåll svårare att få gehör för. Men tiden är inne för att avslöja både heteronormativa gener och lägenheter. Låt oss hoppas att vi kommer att kunna tacka till och med ingenjörer för det!

ISABELLE DUSSAUGE medverkar i boken *I den akademiska garderoben*.

Queer harakiri

TEXT Sara Edenheim ILLUSTRATION Maria Wallin

Hur kan en kamp mot heteronormativitet och sexism bedrivas? Finns det några bra exempel att följa? Enligt media är det senaste sättet så kallad queerteater, där Susanne Ostens pjäser allt som oftast höjs till skyarna som radikala och omvälvande. Vad betyder det egentligen? Kan en revolution verkligen gro i etablerad media och fin stockholmskultur eller är det något annat de bidrar med – något som kanske till och med håller på att avradikalisera hela queerprojektet?

I en artikel i Metro intervjuades den väletablerade och helt mainstreamade regissören Philip Zandén angående hans beslut att låta Helena Bergström spela Hamlet eftersom han tyckte att hon var den bästa skådespelaren för rollen. Vilket ju är ett helt logiskt beslut som inte borde pocka på medial uppmärksamhet eftersom det är teater vi talar om. En god skådespelare bör kunna spela både man, kvinna, ung, gammal, svart, vit, mus eller människa utan att ögonbryn höjs och artiklar skrivs. Till saken hör dock, självklart, att det inte fungerar så, utan av sed och ohejdad vana tilldelas roller för

det allra mesta utifrån både sexistiska och rasistiska premisser. Det intressanta i sammanhanget är dock att när så undantag sker, har det plötsligt uppstått en ny sorts följdfråga – en fråga som jag aldrig stött på tidigare. Journalisten frågade nämligen Zandén om detta skulle ses som ett queer ställningstagande, det vill säga om syftet var att ifrågasätta könsidentiteter och heterosexuella normer. Av någon anledning fann journalisten denna fråga passande för sammanhanget och kopplingen till queeraktivism verkade alldeles självklar, trots att Zandén varken nämnt ordet queer och även förnekade att det fanns några sådana underliggande motiv. Istället poängterade han att hans val handlat om skådespelarkvalité.

Vad som hände i artikeln var med andra ord att media förvandlade en princip som borde vara alldeles självklar inom teatern till en egen genre – till queerteater. Där placerades även de som stretar emot och inte alls vill kategoriseras in i denna kategori – de som, i likhet med Zandén, menar sig agera utifrån allmängiltiga principer om vad

teater och skådespeleri borde vara. Förvisso leder dessa principer kanske inte till något ifrågasättande av könsidentiteter och upplösta heteronormer, i alla fall inte i sig själva, men inställningen bidrar i alla fall till att drastiskt kunna öppna upp arbetsmarknaden för kvinnliga skådespelare över 40 år – en effekt som inte bör förringas. Frågan är därför kanske egentligen vad tvångskategoriseringen bidrar till och kanske framför allt vad den explicita och medvetna queerteatern bidrar till?

För att kunna svara på det är det till Susanne Ostens produktioner man får vända sig, eftersom dessa har kallats queerteater och normbrytande utav både producent, regissör, skådespelare och media. Här är varje rolltillsättning och rollkaraktär en fråga om en medveten strategi i syfte att störa förgivet tagna könsroller och heteronormativa läsningar. Begreppet queer är en ledstjärna och även om det förmodligen går att ifrågasätta på vilket sätt en kvinna i manskläder på scen skulle vara queer från en forsknings-synvinkel, råder det inget tvivel om att media redan har bestämt sig. Osten är svensk queerteater.

Och där har vi problemet. För teaterbesökaren är knappast omedveten om denna kategorisering. Besökaren går förmodligen till Ostens pjäs just för att den är queerteater, vilket leder till att skådespelarna spelar för de redan frälsta, medan åskådarna i sin tur inte kan överraskas då de blir serverade just det de förväntat sig – nämligen queerteater. Inte heller kan de känna sig hotade eller utmanade, eftersom de redan köpt premisserna för vad de ska se: det avvikande och det ovanliga. Effekten är istället att besökarna har lärt sig vad som är queerteater och vad som, av Osten, anses vara ett sätt att ifrågasätta könsidentiteter och heteronormativiteter. Queerteater har därmed blivit en kategori för det förutsägbara och det redan utläsbara. Begreppet queer har förlorat sin radikala potential.

Teater som skulle kunna störa och hota kategoriseras som queerteater. Därmed kan besökaren lugnt gå dit och veta att "nu blir det en timme queer" för att nästa vecka gå till Dramaten och få sig en timme "teater" och kanske, nästa vecka gå till Stadsteatern och till sin överraskning se en kvinna spela Hamlet...om nu inte media redan hade spolerat det sistnämnda

genom att peka ut även Hamletuppsättningen som något avvikande och queert. Den generella princip som Zandén genom sitt föredömliga agerande menade skulle vara självklar och oproblematiserad har därmed, genom queerteatern, omöjliggjorts. Varje försök att förändra teatern i allmänhet kommer i framtiden att kallas queerteater och därmed kunna belysas endast utifrån det perspektivet, det vill säga endast utifrån premissen att det står fullständigt klart att detta inte är vanlig teater. Den normerande, sexistiska och rasistiska teatern kommer med andra ord kunna fortsätta sin verksamhet helt ostört genom att förvisa alla försök till förändring till avvikarnas utkant och lansera dessa med stora varningsskyltar - OBS! Queerteater! - så att besökarna vet vad de kommer att utsättas för och på så sätt slippa obehagliga överraskningar.

Detta är självfallet ingen ny observation, utan snarare ett gammalt aktivistproblem där det subversiva alltid riskerar att ätas upp av normaliserande, och ofta mediala och kommersiella, intressen. Den kniviga frågan är ju därför egentligen om all queeraktivism är dömd att förr eller senare begå politisk harakiri? Vad kan göras för att undvika de mest uppenbara fällorna och

faktiskt få fram sina avsikter? Det enkla svaret på den frågan skulle nog kunna sammanfattas i ett citat från zen-mästaren Yuanwu: "Om du vill genomföra zen, först av allt ska du inte leta efter det. Det som uppnås genom letande har redan förfallit till intellektualisering." Eller som det brukar heta på svenska: ta inte i så

Prideparaden är förväntad och på gränsen till tradition, men i snabbköpskön skulle det kanske bli annorlunda? För att undvika normaliseringens och kategoriseringens självdödande effekter, krävs nog inte så mycket egentligen - bara lite vardagsliv och civilkurage. Oavsett vilket tror jag åtminstone att man kan

“Inte heller kan de känna sig hotade eller utmanade, eftersom de redan köpt premisserna för vad de ska se: det avvikande och det ovanliga.”

du kräks. Det komplicerade svaret är att det övertydliga är lättast att kategorisera och oskadliggöra, det som upprepas en gång för mycket löper risk att tråka ut istället för att utmana, det som lyfts fram av ett kulturetablissemang som radikalt är förmodligen bara ovanligt eftersom det radikala sällan lyfts fram av det etablissemang som hotas av det. Det ovanliga behöver inte vara radikalt och det radikala behöver inte vara ovanligt.

En kvinna som lever sitt dagliga liv utan klänningar och smink är kanske mer subversiv och störande för varje ny kontext hon befinner sig i än en kvinna i kavaj och slips i en två timmar lång teaterföreställning? En dragqueen i

vara ganska säker på att det som inte behövs är massmedial uppmärksamhet, en teaterensemble och en överarbetad strategi.

SARA EDENHEIM är doktorand i historia i Lund som planerar att snart vara färdig med en avhandling om liberal homopolitik, ressentiment och heterosexuell melankoli.

Intervju med en vardagshjälte

TEXT Pär Wiktorsson
FOTO Jonis Rosenberg

"En feministisk HBT-hjälte inom kärvärlden" har jag kallat Sofia Karlsson, ordförande för Filosofiska Fakulteternas Studentkår (FFS) i Göteborg. På senare år har allt fler studentkårer börjat uppmärksamma de heteronormativa och stundtals kränkande strukturerna inom svensk högre utbildning, även om det också måste sägas att många har en lång väg kvar att vandra. På FFS har undertecknad själv suttit vid rodret och tillhör väl på ett sätt vad somliga skulle kalla för HBT-maffian där. FFS' styrelse har fortsatt att driva HBT-frågor och jag tänkte be Sofia ge sitt

perspektiv på arbetet och tipsa om vad andra studentkårer kan göra. Men vi tar det från början, om än i rask takt.

Hur och varför engagerade du dig i studentkåren?

— Jag engagerade mig från början genom ett jämställdhets- och mångfaldsprojekt vid FFS, JäMå, som jag tyckte lät intressant. Jag hade länge velat engagera mig, speciellt i jämställdhetsfrågor, men jag visste inte riktigt i vilken form och när jag såg JäMå-annonsen blev jag intresserad. Sen var jag fast ...

Vad ser du som lärosätenas och studentkårernas största problem när det handlar om likabehandling oavsett sexuell läggning?

— Att det går så långsamt, att det fortfarande är en så kontroversiell fråga, snäppet mer kontroversiell än jämställdhetsfrågor. Den äldre generationen är ofta inte så bekanta med HBT-begreppet och blir rädda och känner sig hotade när man tar upp det. Ibland får man börja från början och förklara vad det innebär för att sedan kunna börja prata i sakfrågan, något som gör det extra trögt. Sådana här frågor drivs nästan bara från kärhåll tyvärr. Det skulle behövas en legitimitet uppifrån, från universitetsledningen, för att lättare kunna föra upp frågorna på agendan och få lärare och andra att inse att det är viktigt.

Vad gör FFS på HBT-fronten och hur tas arbetet emot?

— FFS har under några år drivit ett gediget HBT-arbete med starka personligheter i spetsen i två tidigare ordförande. Till grund för mycket av det arbete som bedrivs nu ligger rapporten

ILLUSTRATION Annette Persson

Talande tystnad. I höst anordnade vi en HBT-dag med föreläsningar om rapporten, om transsexualism och om problemet med att få in HBT-perspektivet i utbildningarna. Vi bjöd in universitetsföreträdare och studenter men det var bara studenter – med undantag för Studenthälsan – som kom dit. I vår planerar vi att göra en uppföljning av HBT-dagen men i vilken form är osäkert ännu. Sedan kommer vi även att skriva om HBT-frågor i vår tidning.

Har du några tips till andra studentkårer?

— Det låter kanske klyschigt men mitt råd är: Ge inte upp! Även om det går trögt så händer det saker. Undersökningar har gjorts vid flera lärosäten och så har i den akademiska garderoben kommit ut, som är en utmärkt antologi om hur HBT-perspektivet glöms bort i utbildningarna. Boken kan användas som ett verktyg för att lära andra om hur man kan göra för att förändra och borde ingå som en obligatorisk del i lärarutbildningar och forskarutbildningar.

När jag avslutat intervjun slår det mig vari Sofias storhet ligger (förutom att hon uppenbarligen är en personlig vän till mig). Som kårordförande måste man arbeta med en rad olika frågor. Även Sofia har många strängar på sin lyra och kan inte alltid arbeta aktivt med HBT-frågor, men hon har insett vikten av att som studentkårens företrädare tydligt markera att frågorna är viktiga. När får vi se en rektor göra likadant som företrädare för sitt lärosäte?

PÅR WIKTORSSON är utredare, feminist, pragmatisk HBT-aktivist. Sitter i SFGs förbundsstyrelse och är tillförordnad chefredaktör för den underbara trycksaken i din hand. 50 procent stockholmare, 40 procent göteborgare och 10 procent värmlänning.

Fotnot: Projektet JäMå importerades ursprungligen till FFS från Karlstads Studentkår

Om Oscar Wilde

Rebellen Oscar Wilde, som skrev lysande teaterpjäser, dikter, romaner och recensioner, föddes 1854 i Dublin. Han var toppstudenten som fick sitt namn inhamrat i Oxfords väggar. Namnet mejslades bort när Wilde dömdes till två års straffarbete för sedeslöst leverne efter ett förhållande med hertigen av Queensburys son. Han svarade på anklagelserna genom att håna sin motparts ombud. Inte långt efter sin frigivning gick han 1900 bort i blodförgiftning. Ett antal år senare blev hans verk mycket populära och Oxford University hamrade in namnet "Oscar Wilde" i sina väggar igen.

Rebelliska ord från 1800-talet

FOTO Maria Wallin

*"Det är absurt att dela in
människor i onda och goda.
Människor är antingen
charmerande eller tråkiga."*

*"Att vara naturlig är en
våldigt besvärlig pose."*

*"Jag vill inte höra vad folk säger bakom min rygg.
Det gör mig alldeles för uppblåst."*

*"Vi ligger alla i
sängstugan, men
samliga av oss tittar
på stjärnorna."*

*"Jag anser att människans främsta mål i
livet är att förverkliga sig själv. Att
förverkliga sig själv genom njutning är
ädlare än att göra det genom plåga."*

*"Jag tror ibland att Gud när han
skapade människan något litet
överskattade sin förmåga."*

*"En åsikt är nödvändigtvis inte
riktig för att någon är
villig att dö för den."*

*"Man kan inte vara nog försiktig
i valet av sina fiender."*

*"De visar en sådan brist på
kunskap att det måste vara
resultatet av årtals studier."*

*"När folk är överens
med mig har jag alltid
en känsla av att jag
måste ha fel."*

*"Inget gör mig så smickrad
som att bli kallad syndare."*

Från söndag till fredag talar vi
om framtiden

Fredag går du åt sidan

Havet finns bakom hela tiden,
gässen fortfarande vita

jag reder ut paradoxerna med tungan rätt i mun
där i ändarna och balar upp

sammanhang efter sammanhang

utställningen måste ständigt öppnas

premiären pågår twentyfour seven

arbetsveckan har hundrasextiått timmar

Jag vecklar ut kartan och spröder ut den på matbord
efter matbord

TEXT & FOTO Camilla Lekebjer

Veckan börjar med duggregn
fötterna på bordet regnet på nutan

katten på rätan
rätan på repet

som fiskmat sjunker hjärtat långsamt ner
åt

Enn mäsar sveper utför taket
neråt parkeringen

Trottoaren är till bredden fylld
av de som inte känner igen mig

Jag söker dem som känner igen mig
igen och igen

Slagorden är inget vidare
sällskap

Hjärtat vill flytta hemifrån, björnen sover bara tillfälligt.

Jag tror att pälsen är mjuk. Jag tror att han är inte är färdig
så länge vi förtänger situationen.

Det lugna boet är bara lugnt med höga murar,
fyra hundra sexti
hänglås på var och en
av alla
dörrarna.

Det kostar.

Jag har vänt upp utan de delar av mig som jag mödosamt lär mig är mina.

Jag har rätt att gå utan varlighet.

Björnen rävsover, hjärtat vill flytta hemifrån,
tar vägen upp i halsgroppen.

Vardigt tassar jag runt
medan händerna slår ut till ramar.

De avvikande talar ut

TEXT Mika Nielsen ILLUSTRATIONER Annette Persson

Regeringen presenterade hösten 2001 sin utbildningspolitiska proposition *Den öppna högskolan*. Inledningen till utgångspunkterna för den politik regeringen föreslog formulerades på följande vis: "Utbildning och forskning driver på samhällets modernisering och förnyelse. Utbildningen får en allt mer central betydelse för välfärd, tillväxt och utveckling. Satsningar på utbildning på alla nivåer bryter väg för kunskapssamhället. Utbildning vidgar vyer, bidrar till personlighetsutveckling och ger bättre förutsättningar att möta vår tids stora utmaningar och snabba förändringar i livsvillkor. Utbildning är en avgörande förutsättning för att befästa demokratin och utjämna olikheter i fördelningen av välfärd, inflytande och möjligheter att aktivt delta i samhället." Vägen som skulle brytas mot kunskapssamhället, de vidgade vyerna och fokus på demokrati gjordes bland annat mot bakgrund av insikter kring jämlikhet och mångfald. I propositionens resonemang anfördes rättvis- liksom kvalitets-skäl som argument för att högskolan skulle arbeta med

dessa områden. Genom lagen om likabehandling av studenter i högskolan, som kom i samma veva som *Den öppna högskolan*, skärptes kraven på högskolans jämlikhetsarbete. Lagen trädde i kraft den 1 mars 2002.

Genom likabehandlingslagen har samtal om jämlikhet och mångfald i något större utsträckning än tidigare lyckats bli inmotade på den akademiska dagordningen. Lagen förbjuder diskriminering och trakasserier på grund av könstillhörighet, etnicitet, religiös tillhörighet, sexuell läggning och funktionshinder och kräver bland annat att högskolan ska "bedriva ett målinriktat arbete för att främja studenters lika rättigheter" och att högskolan årligen "upprätta[r] en plan som skall innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att främja studenters lika rättigheter." Högskolans arbete med jämställdhet, mångfald och likabehandling var inte tidigare reglerat i samma utsträckning som i arbetslivet.

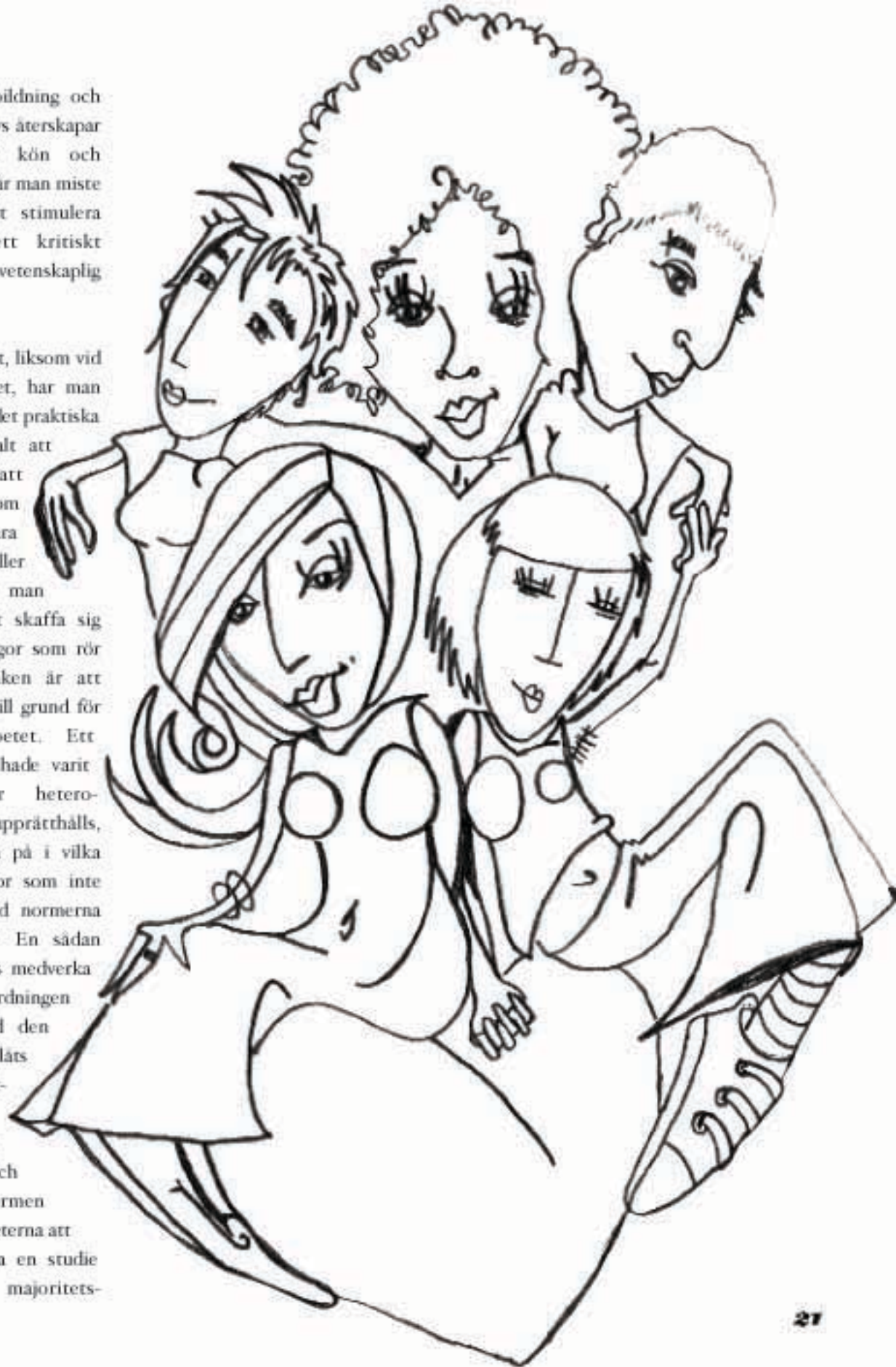
Enligt de kartläggningar som under framför allt 2003 gjordes av

högskolans jämlikhetsarbete (till exempel SFG:s egen granskning av högskolans arbete med HBT-frågor eller SFS granskning Långt från ord till handling som kartlade arbetet med alla diskrimineringsgrunderna) framträder en tydlig bild av bristande förståelse för jämlikhetsfrågor och därmed också av bristande vilja till verklig förändring. I policydokument och handlingsplaner kring jämställdhet, mångfald och likabehandling saknas inte sällan resonemang om varför just jämställdhet, mångfald och likabehandling är viktigt. I den utsträckning dessa resonemang förs sker det ofta i termer av att man strävar efter ökad kvalitet. Rättvisaspekter finns inte med i problemanalysen, som dessutom inte tar hänsyn till den kunskap som redan finns på området. I stället tas utgångspunkten i att strukturer som missgynnar grupper inom högskolan liksom i samhället i övrigt inte existerar.

Förutom att den bristande medvetenheten får konsekvenser för ett målinriktat jämlikhetsarbete, innebär det också att en

stor del av den utbildning och forskning som bedrivs återskapar föreställningar om kön och sexualitet. Därmed går man miste om möjligheten att stimulera utvecklingen av ett kritiskt förhållningssätt på vetenskaplig grund.

Vid Lunds universitet, liksom vid Göteborgs universitet, har man som ett första steg i det praktiska jämlikhetsarbetet valt att lägga resurser på att skaffa sig kunskaper om hur det är att vara student och homo- eller bisexuell (dock har man tyvärr inte valt att skaffa sig kunskaper kring frågor som rör transpersoner.) Tanken är att resultatet ska ligga till grund för det fortsatta arbetet. Ett alternativt upplägg hade varit att studera hur heteronormativiteten upprätthålls, snarare än att titta på i vilka situationer människor som inte lever i enlighet med normerna krockar med dem. En sådan analys skulle givetvis medverka till att göra maktordningen mindre stabil; med den använda metoden tillåts den rådande maktordningen i högre grad vara osynlig då enbart avvikare och avvikelser till normen identifieras. Möjligheterna att inom akademien göra en studie med ett sådant majoritets-

identitetsfokus

tycks dock avlägsna. En studie med ett minoritetsfokus kan likväl erbjuda kunskap som ligger till grund för ett förändringsarbete, speciellt med tanke på hur eftersatt arbetet med dessa frågor är inom akademien.

För Lunds universitets räkning genomfördes under våren 2003 två studier som syftade till att fånga erfarenheter hos homo- och bisexuella studenter. En riktade sig till manliga studenter och en till kvinnliga. Jag genomförde den intervjustudie som riktade sig till kvinnorna och kommer här att presentera resultatet från den. Ur bemötande jag fick när jag arbetade med utredningen kunde jag utläsa attityder till avvikelser från heteronormen. Den obekvämlighet eller irritation som vissa institutions- och kär-företrädare uppvisade när dessa frågor kom på tal utgör ett resultat i sig, som visar på vilka värderingar som finns.

Det mest angelägna resultatet att lyfta fram från intervjuerna jag genomförde (tjugo homo- och bisexuella kvinnor ingick i studien) är utan tvivel den stora osynlighet som rör frågor kring sexualitet. Detta faktum, liksom många av studiens övriga resultat, är på intet sätt någon nyhet. Trots detta tycker jag ändå att det är viktigt att lyfta fram resultaten speciellt med tanke på den blindhet för sexualitet som genomsyrar akademien.

Därför kan det säkert för dessa redan medvetna personer i många fall uppfattas banalt när det i rapporten tas upp att intervju-personerna presenterar en oerhört enhetlig bild vad det

gäller den utbredda tystnaden kring frågorna: att intervju-personerna pratar om att hetero-sexualiteten tas för given och ses som neutral; att det inte talas om (hetero)sexualitet särskilt ofta; att heterosexualiteten är under-förstådd och bekräftas på olika sätt, i det sociala livet utanför studierna såväl som i utbildningen. Ur intervju-materialet kan man dra många slutsatser om vilka konsekvenser tystnaden får för intervju-personernas studievillkor. Ex-empel på vad som påverkar studievillkoren är de återkommande överväganden kring när, var och hur man vill vara öppen med sin identitet som homo- eller bisexuell, överväganden som den absoluta majoriteten av intervju-personerna ägnar sig åt. Dessutom finns en enighet hos intervju-personerna kring hur det påverkar utbildningens kvalitet att utgångspunkter kring sexualitet inte problematiseras vetenskapligt.

En annan gemensam upplevelse hos studenterna handlar om att tystnaden kring bifrågor är större än den är kring homofrågor. Berörs något är det just frågor som rör homosexualitet. Den som lever bisexuellt konstrueras ofta ömsom som heterosexuell, ömsom som homosexuell beroende på (en tänkt) partners kön.

Till viss del skiljer sig intervjupersonernas beskrivningar av studiemiljön utifrån vilken fakultet och institution de läser vid. Gemensamt för dem som hade läst vid genusvetenskapliga institutionen under senare år var att de där upplevt en miljö som både utbildningsmässigt och psykosocialt aktivt förhåller sig till normer kring sexualitet.

Intervjupersonerna målar upp en gemensam tydlig bild av på vilket sätt frågor som rör homo- och bisexualitet berörs i undervisningen, liksom i miljön i övrigt. Frågorna är i princip helt frånvarande och i vissa fall med undantaget att begreppen nämns vid något enstaka tillfälle. Undervisningen utgör med andra ord en av alla miljöer där Lunds universitet fyller en identitetsbekräftande funktion för enbart heterosexuella. Förutom att många pratar om de känslor som tystnaden ger tas det också upp att mycket vore vunnet om lärare och studiekamrater inte i så hög utsträckning antog att alla vore heterosexuella.

De flesta konstaterar att de inte känt någon tillhörighet alternativt att de känt utanförskap. Detta gäller både utbildning och studentliv. Några har upplevt kränkande behandling i samband med studierna, bland annat genom föreläsare som talat

nedsättande om homosexuella. Detta förefaller framför allt inträffa på psykologutbildningen, men har även rapporterats från andra kurser.

Tre fjärdedelar av intervjupersonerna har mer eller mindre aktivt valt bort studentlivet. Det traditionella studentlivet på nationer beskrivs som en verksamhet av och framför allt för heterosexuella studenter. Flera uttrycker en leda vid andra studenters låga medvetenhet om kön och sexualitet. Den medvetna homo- eller bisexuella studenten kan därför känna sig som skolinformatörer från RFSL och nationslivet blir inte bara ett utrymme för social trevnad. Flera uttrycker också en frustration över att heterosexuella studenter verkar ha det så väl förspant när det gäller att etablera sociala kontaktnät i Lunds studentliv, informella nätverk att dra nytta av i kommande yrkesliv.

Alla intervjupersoner ifrågasätter utbildningens kvalitet vad det gäller problematisering av kön och sexualitet, med undantag för dem som läst genusvetenskapliga kurser under de senaste åren. I övrigt råder stor tystnad runt dessa frågor. Finns homo- eller bisexualitet närvarande på något vis, är det i bästa fall genom exemplifieringar och i sämsta fall genom förlegade, kränkande och ovetenskapliga idéer. När

relationer mellan människor tas upp i undervisning sker det nästan uteslutande ur ett heterosexuellt perspektiv.

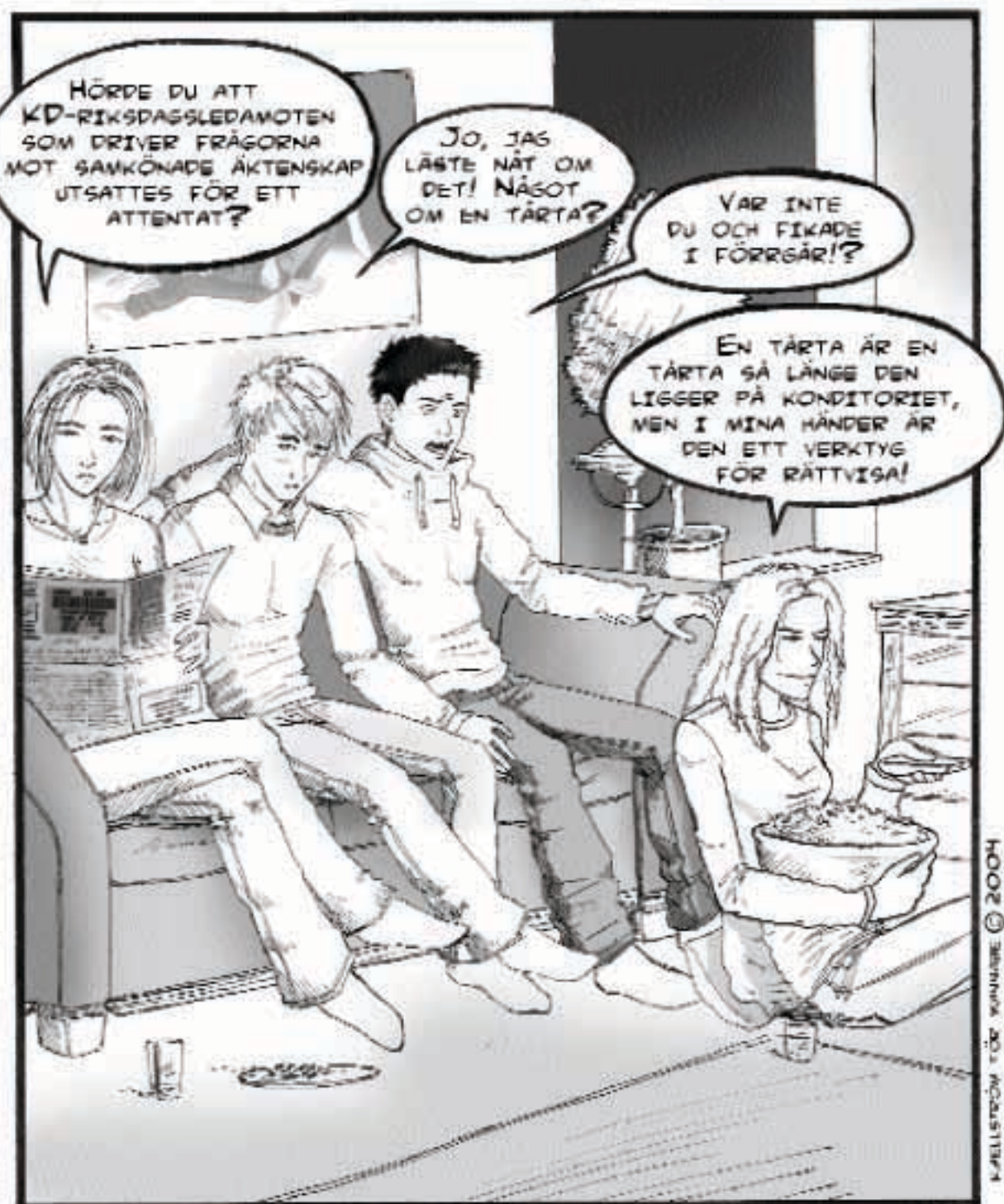
Rapportens resultat handlar om självklarheter för den som reflekterat kring normer kring sexualitet. Om sådant som är självklart för vissa kan bli något att förhålla sig till för andra, finns det förutsättningar för förändring. Positioner kan flyttas fram vad det gäller vissa studenters studievillkor, alla studenters utbildningskvalitet, och den vetenskapliga utvecklingen, liksom arbetsmiljön för dem som är verksamma inom högskolan. Liksom politikernas tal om högskolans betydelse för demokrati, samhällets modernisering och vidgade vyer.

MIKA NIELSEN kommer från studentrörelsen och har varit aktiv i SFG. Arbetar som föreläsare i ett projekt kring heteronormativitet

Smarrig kamp

av Kristian Hellström

Jag vet vad du gjorde 1968

TEXT Tommy Almgren FOTO Maria Wallin

Kamp. Smaka på ordet. För det tankarna till studentupproret -68, Första Maj, eller Järnridåns fall för över 10 år sedan? Tycker du att detta är något som dina föräldrar kan hålla på med, men att det inte angår dig för att vi homosexuella har det så bra här i Sverige? Vi har ju gayställen att träffas och dansa, vi har ju QX, och vi har samkönat partnerskap. Förvisso. Men att umgås med andra homosexuella är en form av navelskädning, och förbättrar inte vår situation i samhället. Och det är just när vi börjar ta vår frihet för given som vi bör vara på vår vakt. Det är nämligen inte skrivet i grundlagen

att homosexuella för all framtid ska åtnjuta träffställen och QX, och vi är långt ifrån jämlika med våra reproducerande, heterosexuellt lagda systrar och bröder! Nog finns det mycket kvar att kämpa för, om vi inte för all framtid är nöjda med att bli behandlade som andra klassens medborgare. Livet handlar om mer än smink, schlager och sex!

Egentligen är det väldigt enkelt. Vi vill bara ha precis samma rättigheter och behandling som alla andra. Att få lov att älska den vi vill och visa det, utan rädsla för att bli misshandlade eller utfrusna

på jobbet eller i skolan. Att få leva det liv vi själva vill, där vi inte utgör något hot eller fara för någon, där allt bygger på ömsesidigt medgivande, där vi deltar i samhällslivet, följer lagar, betalar skatter... För de flesta att leva ett Svenssonliv med villa, Volvo och vovve. Att slippa brottas med sin identitet i puberteten när det redan är komplicerat nog att finna sig själv och bli vuxen. Att inte ständigt behöva vara rädd för hur andra ska reagera, att inte få den befordran man skulle fått, att bli bläslagen utan annan anledning än den att man älskar någon av

samma kön. Nog är det märkligt att detta undanhålls oss? Men den heterosexuella majoriteten kommer aldrig att bry sig om vi inte fortsätter kämpa tills vi uppnått allt detta, och sedan fortsätter att kämpa för att få behålla det!

Diskriminering förekommer givetvis av alla typer av minoriteter: invandrare, äldre, handikappade, rödhåriga etcetera. Rasism och homofobi är en intressant jämförelse. Rasism är nämligen mer sexigt och säljer fler lösnummer för kvällstidningarna än homofobi. Därigenom har allmänheten blivit mer på det klara med att det är oacceptabelt att särbehandla någon på grund av dennes hudfärg. Däremot är homosexualitet endast intressant för rubriker i samband med sexskandaler och outing av

kändisar. Massmedia måste leva upp till sitt ansvar att skapa opinion i rätt riktning, inte enbart tänka på hur många tidningar de kan sälja. Att Stockholm Pride hamnar i

“Rasism är nämligen mer sexigt och säljer fler lösnummer för kvällstidningarna än homofobi.”

Rapport och Aktuellt hjälper inte nödvändigtvis vår "sak". Allmänheten kan där beskåda de fjolliga bögar och manhaftiga flator de föreställer sig att vi alla är, och får därigenom bekräftelse på sina fördomar som de gärna delar med sig av i fikarummen. Vi kryper längre och längre in i garderoben. Intressant är också att många invandrare inte alls har någon större förståelse för vår situation som minoritet. De flesta

utomeuropeiska kulturer ser ner ännu mer på homosexualitet, och trots att de själva slåss mot diskriminering i Sverige ser de inte parallellerna. Religionsfrihet är en sak, den är oerhört viktig i en demokrati som vår, men den kan inte få vara en ursäkt för diskriminering, våld och hot.

Till och med Svenska Kyrkan har börjat mjukna i inställningen till homosexuella, även om detta nog är den sista utposten av institutionaliserad homofobi. Det var länge sedan kyrkan fick smisk på fingrarna för sin vägran att viga kvinnliga präster. Nyligen fick jag höra under en gudstjänst att det refererades till Gud i kvinnliga termer! Däremot är det fortfarande helt okej att vägra viga samkönade par, även om dessa till skillnad från de flesta som gifter sig i kyrkan, tror på Gud! Hur var det nu igen, "låt barnen komma till mig..."? Jag minns inget tillägg om att "så länge de bara är heterosexuella". Eller? Att staten tillåter denna typ av diskriminering är skrämmande i ett land som vill vara ett föregångsland vad gäller mänskliga rättigheter. Varken kyrka eller stat har rätt att säga att äktenskapet är förbehållet man och kvinna. Äktenskapet är en juridisk konstruktion, lika mycket som en symbolisk, och att

vågra rätten att gifta sig till samkönade par är i strid med diskrimineringslagstiftningen.

EU-parlamentet visar mer tecken på att inkludera homosexuella i sin lagstiftning, eftersom vår egen regering inte verkar bry sig. Att vi fått samkönat partnerskap ska vi tydligen vara tacksamma för, och nu ska vi bara hålla tyst och foga oss som goda små medborgare. Men vilket samhälle har någonsin utvecklats i ett sådant klimat? Om hela Östeuropa hade fortsatt foga sig hade de fortfarande levt i diktaturer bakom Järnridån. Om inte arbetarna hade gått ut i masstrejker i början av 1900-talet hade vi inte fått en lagstiftning som skyddar arbetstagare mot alltför hänsynslösa och profit-hungriga arbetsgivare. Om inte transorna på Stonewall Bar i New York hade stolpat ut på gatorna sommaren -69 och sagt att de fått nog av polisens trakasserier, hade många fler tvingats till ett liv i garderoben för syns skull, om de överhuvudtaget orkat fortsätta sina liv. Homosexualitet ströks från listan av psykologiska störningar, bögar och lesbiska kunde träffa andra likasinnade utan fruktan att hamna i fängelse, och framför allt gav det mod till alla homosexuella världen över att komma ut och leva sina liv öppet och fritt.

Visst har vi mycket att vara tacksamma för. Vi har visst skydd

i diskrimineringslagen, vi har en egen jämställdhetsombudsman (HomO), vi har en nationell organisation som jobbar för våra intressen (RFSL), och vi har QX på Internet. Tyvärr ökar inte QX vår synlighet i samhället, det behövs fler bögar och flator på TV, på gatorna, på jobbet, i politiken, överallt där man kan påverka allmänhetens syn på homosexualitet och öppna deras sinnen. Men så länge vi inte får fira bröllop i kyrkan, så länge vi är måltavlor för homofobiskt våld, så länge vi särbehandlas på arbetet, så länge vi hjärntvättas från barndomen att hetero är bra, homo är dåligt, så länge vi matas av olikkönade förebilder från TV, film, böcker, så länge vår lämplighet som adoptivföräldrar ifrågasätts automatiskt, så länge vi överhuvudtaget behöver fundera på att komma ut, så länge har vi fortfarande något att kämpa för. Allt detta kommer inte att serveras oss på ett fat. Vi måste kräva våra rättigheter och vår likvärdighet, och ett välutvecklat, demokratiskt samhälle som vårt kan inte våga oss detta.

TOMMY ALMGREN är en svensk bög som bott länge utomlands och förundrar sig över hur beskedliga vi är i Sverige, och hur hård och ytlig bögvärlden är överallt. Envis som en åsna och trogen som en hund. En Bachelor of Business Administration som surfar vidare på halvfart.

Stort antidiskrimineringsprojekt lanseras inom skolan

TEXT Daniel Hjalmarsson ILLUSTRATION Kristian Hellström

Sveriges Förenade Gaystudenter har nyligen engagerat sig i ett EQUAL-projekt och ska tillsammans med fackliga organisationer, universitet, högskolor, statliga myndigheter och andra intresseorganisationer motverka diskriminering på grund av sexuell läggning i arbetslivet. Projektets namn är Under ytan.

Projektet vänder sig till lärare, skollärare och skolansvariga ute i landets kommuner. Det är första gången som vi nu samlar ett stort antal parter i ett gemensamt utvecklingsarbete kring frågor som rör sexuell läggning, heteronormativitet och diskriminering i skolan. Fokus ligger på lärarkollegiets interna relationer, men i skolan är det omöjligt att inte se eleverna som en del i arbetsmiljön.

De parter som är inblandade i projektet är förutom SFG HomO, Myndigheten för skolutveckling, Linköpings universitet, Lärarhögskolan i Stockholm, Lärarförbundet, Lärarnas riksförbund, Norrköpings lärarprogram, nätverket Gaypedagogerna, Sveriges Skollärförbund, Södertälje kommun, RFSL och RFSL Ungdom. Tillsammans är det

tänkt att vi gemensamt ska ta fram forskning, genomföra omfattande utbildningsinsatser, utveckla material och metoder för att kunna lyfta fram frågan om sexuell läggning i skolans arbetsmiljöarbete i relation till värdegrunden och attitydförändringar.

EQUAL-programmet, som är EU:s gemenskapsinitiativ för bekämpning av alla typer av diskriminering i arbetslivet, finns i varierande utsträckning i samtliga tjugofem medlemsstater. Projekten inom programmet kallas utvecklingsprojekt och pågår mellan två och tre år. Ett krav för att få starta och delta i ett EQUAL-samarbete är att man samarbetar transnationellt med liknande projekt i andra EU-länder. EQUAL är en del av den europeiska sysselsättningsstrategin och ska även ansvara för arbetsmarknaden inom ramen för den övergripande europeiska strategin för att bekämpa diskriminering och utestängning. Genom EQUAL satsas totalt runt 1 miljard i Sverige under en sjuårsperiod.

EQUAL-programmet består av minst två faser: den första kallas

etableringsfasen, där samarbetsprojekten struktureras och planeras, och den andra genomförandefasen, där man arbetar operativt med det som parterna gemensamt kommit fram till. Under ytan befinner sig just nu i etableringsfasen och har blivit godkänt för att arbeta vidare mot genomförandefasen.

Det är svenska avdelningen av Europeiska Socialfonden (ESF-rådet) som administrerar EQUAL i Sverige, och man har avsatt inte mindre än 270 miljoner till trettio stora projekt som ska bekämpa diskriminering och utestängning i arbetslivet. Samtliga diskrimineringsgrunder finns representerade. Projektanordnarna, vars uppgift är att detaljplanera projekten, har fått 500 000 kronor vardera och ESF-rådet har därefter reserverat i genomsnitt 9 miljoner kronor i EU-medel för att genomföra respektive projekt.

I Sverige finns tilläggskravet att den egna finansieringen ska utgöra minst 50 %. För projektet Under ytan innebär detta att samarbetsorganisationerna samlat ihop 6 miljoner kronor i medfinansiering, och berättigar oss då ytterligare 6 miljoner från

EU-medel. Sveriges Förenade Gaystudenter går in med sin kompetens och personella resurser; däremot avsätts inga rena pengar för projektet.

Europeiska Socialfonden i Sverige fick till denna gång c:a 160 ansökningar, och av dessa godkändes endast trettio projekt. Under ytan och de andra projekten som nu väntas starta i genomförandefasen i mars-april 2005 har föregåtts av en tidigare ansöknings-period, och i denna fas befinner sig redan bland andra projekten Homo- och bisexuella i Omsorgen och Normgivande Mångfald, hittills de enda projekt i Sverige som fokuserat på diskrimineringsgrunden sexuell läggning. Varför man endast fokuserar på homo- och bisexualitet och inte inkluderar transpersoner beror på att rådande diskrimineringslagstiftning både i Sverige och EU inte tydligt inkluderar könsöverskridande personer. Det är en brist i lagstiftningen och kan komma att ändras i framtiden, men då är EQUAL-programmet redan avslutat.

EQUAL-programmet avser tydligt att de projekt som godkänns ska arbeta för en långsiktig förändring genom metodutveckling och arbete med att ta fram nytt material. De får inte bli

en punktinsats på arbetsmarknaden. Därför tyckte Sveriges Förenade Gaystudenter att det var viktigt att delta för att lyfta fram lärarutbildningarna och inte endast fokusera på i dag yrkesverksamma lärare och skolpersonal. Syftet är inte att bara påverka studenterna, utan även utbildnings- och kursinnehållet och att arbeta med attityder och värderingar bland de lärare som utbildar på lärarutbildningarna runt om i landet – detta för att säkerställa att en förändring sker även i grundutbildningen. Förbundet ser detta som en start och en oerhörd möjlighet att få vara med och påverka utbildningarna och metodutvecklingen inom området. Även det transnationella samarbetet där förbundet kan komma i kontakt med andra europeiska gaystudentorganisationer ses som klart intressant.

Förbundet har tidigare fått kritik för att man klagat men inte gör något för att förbättra situationen

man kritiserar. Kritiken är i mångt och mycket orättvis, men trots detta är det viktigt för förbundet att visa att vi faktiskt tar ansvar för att skapa ett arbetsliv utan diskriminering och som är präglad av jämlikhet och mångfald.

DANIEL HJALMARSSON är före detta singel, umbo, lärarstudent och antistockholmare. Numera inflyttad livsnjutande stockholmare och sambo, samt förbundsordförande i SFG.

KÄLLA

HomO, Myndigheten mot diskriminering p g a sexuell läggning
ESF-rådet, Europeiska Socialfonden

Heteronormer

K. Neff: EPOK 2002

Allt vetande på ett ställe

TEXT Anders Hansson

Recension av *Dictionnaire des cultures gays et lesbiennes*, Éribon, D (red), Larousse, 550 sidor, € 46

När den första stora uppslagsboken om "de homosexuella kulturerna" utkommer i Frankrike, är associationen oundviklig till upplysningstidens stora franska encyklopedi, som sammanställdes av Diderot och d'Alembert och blev förebild för oräkneliga efterföljare världen

över. Liksom 1700-talets encyklopedister har redaktören Didier Éribon, känd som filosof och idéhistoriker, anlitat ett hundratal specialister att skriva texterna. Materialurvalet har han själv stått för, och trots bokens imponerande mått och vikt ska detta många gånger ha inneburit svåra val.

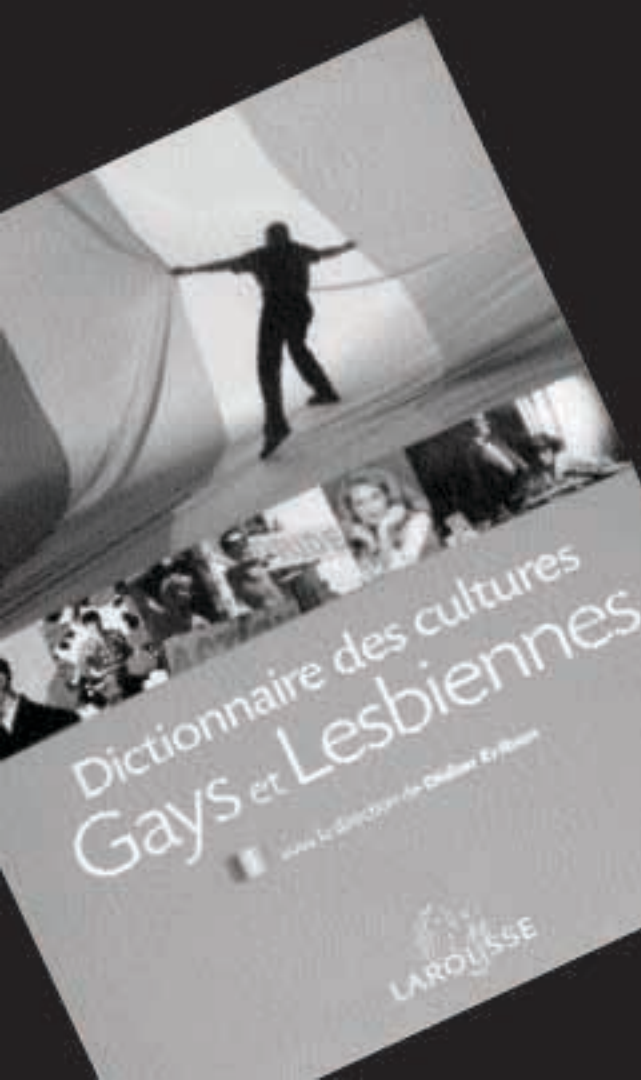
☛...detaljrikedomen är stor och även artiklar om stillsamma belgiska poeter och den lesbiska detektivromanen som genre är skrivna med omsorg.☛

Bland föregångarna i genren homoencyklopedier kan nämnas amerikanerna Summerbells och Abouds *Abnormally Happy: A Gay Dictionary*, utgiven 1985 som tunn pocket, och Björn Fritz' webbaserade Qattnimsan, som nu dessvärre legat nere en tid. Mig veterligt är Larousse först med att ge ut en uppslagsbok i detta vördnadsbjudande format, som dock lättas upp av en ganska lekfull layout med citat insprängda här och där på sidorna.

Med sex hundra uppslagsord är ambitionen att ge ett "fullständigt panorama" med året 1800

Precis som man kan förvänta sig står det mycket om personer och platser med homoanknytning från den franskspråkiga världen. Paradnummer som *Paris*, *psykoanalys*, *Hélène Cixous* och *Marcel Proust* ägnas tillbörligt utrymme. Men detaljrikedomen är stor och även artiklar om stillsamma belgiska poeter och den lesbiska detektivromanen som genre är skrivna med omsorg.

Texterna består i regel av en renodlad faktadel och en del där författaren tar sig för att förklara i detalj varför företeelsen i fråga är "homointressant". Om operasångerskan Montserrat Caballé heter det att "hennes talang, hennes rättframhet, hennes

humor och det sätt på vilket hon hanterar sin divaimage gör henne till en mycket populär personlighet i gayvärlden". Emellertid är uppslagsbokens innehåll inte ett onyanserat lovsjungande; till exempel bör vi, trots hennes stora sångbegåvning, inte ignorera den nostalgi över tredje riket som Elisabeth Schwarzkopf uttryckt i vissa intervjuer, inte heller hennes homofoba åsikter.

Förklaringarna för ibland mina tankar till pläderingar i ett vårdnadsmål, men jag känner djup tacksamhet mot den som gjort sig mödan att analysera fram skälen till att Montserrat Caballé är en gayikon och fästa dessa på papper. Det är en intellektuell prestation att gå längre än flacka konstateranden som "hon är så glammig" eller "hon är bara bäst". Jag misstänker att verket kan bli en ypperlig kunskapskälla för den som i framtiden vill veta hur HBT-personer upplevde vårt tidevarv.

Det finns också uppslagsord som vid första anblicken tycks höra hemma i ett lexikon, som *vänskap*, *stolthet* och *hamnar*. Dessa termer förklaras i sin sociologiska betydelse. Under *vänskap*, exempelvis, nämns Michel Foucaults tes att manlig vänskap är den sammanhållande faktorn för gayrörelsen.

Fokus ligger uttryckligen på bokens hemland men det finns rikhaltigt material om företeelser som fått eko i Frankrike. En svensk läsare som är intresserad av "internationella" geografiska platser, artister eller författare bör på denna punkt ha lika stort utbyte av uppslagsboken som den primära målgruppen; man hittar både *Abba* och *Zarab Leander*, *San Francisco* och *Berlin*, *Madonna* och *Kinsey*. Upplägget följer det jag beskrev ovan, fakta plus homo-relevans, och kvaliteten är jämn och hög.

Jag tycker mig se något som liknar Diderots och d'Alemberts ambition att skapa ett *dictionnaire raisonné*, alltså ett uppslagsverk som tydliggör sammanhangen och helheten. Det är vanligt att artiklarna avslutas med en frisk vidgning av perspektivet. Efter att ha räknat upp en del fakta och historia om *clubbing gay* påpekar artikelförfattaren att gayklubbar har haft en stor social betydelse utöver den som anskaffningsplats för sexkontakter och pojkvänner. Klubbarna var en av de första platser där bögarne kände sig "hemma", skyddade från omgivningens fördömande blickar och kunde vara sig själva. "Man måste anta att denna bild var fascinerande, eftersom de heterosexuella sedan dess inte har upphört att vilja vara med på festen."

Dictionnaire des cultures gays et lesbiennes är alltså rik på både fakta och reflexioner, och det är ett allmänbildande nöje att surfa mellan uppslagsorden via de hänvisningar som varje artikel avslutas med. Bokens framtida roll som historiskt dokument har jag redan berört, men redan från utgivningsdagen innebär den ett synliggörande och ett bekräftande av de icke-heterosexuella kulturerna.

Tyvärr är det inte alla svenskar förunnat att behärska franska språket, och det medges att det är lite av en utmaning att läsa somliga artikelförfattares prosa. I väntan på att en engelsk översättning ges ut – förlaget lämnar inga besked härom – vill jag framhålla att uppslagsboken genom sin specialisering och sina kunniga författare i många fall kan vara en tidsbesparande informationskälla även för den som inte läser så snabbt.

ANDERS HANSSON har praktisk erfarenhet av både SFG och franskt utbildningsväsende.

HBT-paradis sökes

TEXT Isabelle Dussauge & Janne Bromseth
FOTO Camilla Lekebjør

Vi sitter på café i Boston och läser i ett lokalt homoblad att den norska regeringen avslagit ett förslag om att ändra på äktenskapslagen för att tillåta äktenskap mellan människor av samma kön. Tjohoo!

Stämningen bland homo-aktivister här i USA är milt sagt nedtryckt. Inte nog att Bush blev omvald; en del av hans partis taktik att få 11 delstater att även rösta om ett förbud mot homoäktenskap lyckades. Med en stark majoritet förbjöds homo-

äktenskap i dessa stater (totalt gäller detta nu 16 stater) och i 8 av dem blev också civil unions (partnerskap) förbjudna—inte heller kommer andra staters partnerskap att erkännas... Flera tusen gifta par är plötsligt inte gifta längre. Förlusten är stor i term av konkreta rättigheter: förlusten av hälsoförsäkring för de som var försäkrade via sin partner, barnfrågor och omöjligheten för en utländsk partner att söka uppehållstillstånd grundat på ett samkönat förhållande. Transsexuella ska fortsätta under-

ordnas samhällets stabila definition av kön — och vägras ett antal elementära rättigheter.

Ännu mer oroande på lång sikt är utvecklingen av mentaliteter: i hela landet har Bushs löfte om att skriva in i konstitutionen att äktenskap handlar om att gifta en man och en kvinna legitimerat en homofobisk diskurs. Dessutom har hela debatten förstärkt en essentialisering av icke-straighta identiteter, och försäkrat att man har rättigheter bara om man är född med ett socialt handikapp

— inte om det är en livsstil eller ett val det handlar om.

Samtidigt har en omvälvande metadebatt pågått efter att Bush vann: Var det för tidigt med homoäktenskapskampen? Har den lett Kerry till förlusten, och hela 8 stater till att förbjuda partnerskap — trots att en majoritet amerikaner stödjer någon form av erkännande för samkönade förhållanden?

Andra har snarare velat se det positiva som grund för det framtida aktivistarbetet: äktenskapsfrågan har tagits upp på nationell nivå med massmedialt genomslag, och HBT-aktivistgrupper har vunnit stöd av över 5 miljoner nya gayfriendly väljare. I Boston firades same-sex-marriage's ettårsjubileum (Massachussets är USA:s enda stat med homoäktenskap) och fler HBT- eller HBT-vänliga representanter har blivit invalda i bl a Senaten.

Och så blir Kanada och Europa drömmen för många amerikanska HBT-personer och "leftists" — en kategori som skulle innefatta ungefär hela Sverige inkl kristdemokraterna. I The Advocate kan vi läsa ett 20 sidors reportage om det HBT-politiska läget i Europa. Läsarna får många goda grunder till att emigrera för att få fler rättigheter och mindre

trakasserier. Folk vittnar om deras förändrade liv, där hela femton länder erkänner samkönade förhållanden. De talar om deras nya känsla av att sexuell identitet nästan är en absurd fråga, så normalt det känns att

“Var det för tidigt med homoäktenskapstanken?”

vara med någon oavsett kön. Samtidigt är alla medvetna om att läget är blandat inom Europa också, t ex att landsorten är svårare än storstäderna.

Så hur ligger det till hos oss? Kan vi lära oss någonting av HBT-kampen i USA? Kan Europa bli HBT-folkets paradiset? Europeiskt samarbete kan vara en plattform för att accelerera en allmän förbättring av HBT-rättigheter. Exempelvis finns nu två fall inför Europadomstolen som begär att EU-staterna ska erklära varandras partnerskapsunioner. Men det är också viktigt att fundera en stund: att t ex Sverige skulle ha inflytande på mindre HBT-öppna länder, betyder i princip att motsatsen kan hända, helt beroende på EU:s politiska vindar. En självklar princip borde vara att garantera att nyvunna rättigheter är ofråntagbara.

Men den viktigaste lärdomen från USA är: Låt aldrig folk rösta om minoritetsfrågor! Mildare sagt: en minoritetsgrupps rättigheter

borde aldrig bero på majoritetens goda vilja. Det är det enda sättet att garantera att grupper som är mindre starka i samhället i en viss period inte förlorar rättigheter utan att ha makt att ändra på saken.

Men med ärlig respekt för vad många europeiska länder, speciellt Sverige, har åstadkommit i HBT-rättigheter — kan vi sitta här och bara tycka synd om USA-queera? Det som är synd om dem är synd om oss. Och glöm inte, skulle du vara född i Massachussets skulle du kunna gifta dig — men inte i Sverige.

JANNE BROMSETH är doktorand i tvärvetenskapliga kulturstudier på NTNU, Trondheim, och frilansare. Hon skriver krönikor för Klassekampen och BLIKK (den norska HBT-tidningen).

ISABELLE DUSSAUGE är doktorand i teknik- och vetenskapshistoria på KTH, Stockholm, och deltog förra året i antologin *I den akademiska garderoben* (Anna-Clara Olsson & Caroline Olsson, red., 2004).

Notiser

FOTO Camilla Lekebjer

SFG skakas av anmälan till HomO

Affischer från Sveriges Förenade Gaystudenter har sedan några år spridits på landets lärosäten. Budskap som "Heterosexualitet är inte normalt – bara vanligt" har använts för att uppmärksamma den heterosexuella normen och synliggöra homo-, bi- och transpersoner inom högskolan. Men har SFG gått för långt...? Wannabe erfar att förbundet har anmälts till diskrimineringsombudsmännen för att man genom annonser med samma budskap ska ha osynliggjort landets heterosexuella befolkning. Vi har försökt nå förbundsordförande Daniel Hjalmarsson för en kommentar före Wannabes tryckning, men enligt uppgift sitter han i skrivande stund i krismöte med förbundsstyrelsen. Wannabe uppmanar i alla fall anmälaren att så snart som möjligt bilda en stödorganisation mot förtrycket – SFH (Sveriges Förenade Heterostudenter).

Förbättrad läkarutbildning

Ordföranden för GayMed, Alex Grönqvist, vid Karolinska Institutet i Stockholm rapporterar att man parallellt med studentkåren och lärosätet arbetar med att utveckla läkarutbildningen och sjuksköterskeprogrammet. Genom Karolinska Institutets likabehandlingsnämnd har bland annat ett stort projekt initierats. Studenterna ska själva granska sin utbildning utifrån kön, sexuell läggning, funktionshinder och etnicitet. Siktet är inställt på att vi inom några år ska få se bättre utbildade läkare och sjuksköterskor. GayMed kan kontaktas på GayMed-Ordfo@mfki.se.

Litteraturgranskning och HBT-plan

Wannabe har varit i kontakt med Anna Eklöf, jämlikhetsansvarig vid Uppsala studentkår. Hon rapporterar att studentkåren har en arbetsgrupp för HBT-frågor som ska granska den psykologiska litteraturen som används vid Uppsala universitet. Studentkåren har även bidragit med nätverkande och rekryterat representanter till en arbetsgrupp för utformandet av Uppsala universitets HBT-plan. Tillsammans med universitetets jämställdhetskommitté har studentkåren deltagit i seminarium med HomO. Studentkåren har även, i samarbete med illustratören Nina Hemmingsson, tagit fram affischer som skall marknadsföra likabehandlingslagen och problematisera sexualitet i universitetsvärlden.

HBT-dagar på Södertörns högskola och i Göteborg

Under höstterminen 2004 har två medlemsföreningar i Sveriges Förenade Gaystudenter arrangerat och varit medarrangör till temadagar om HBT-frågor inom högskolan. På Södertörns högskola höll GaySHa i en dag med filmvisning, dragkingworkshops, föreläsningar och pub. Studenter vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola kunde uppleva en dag med liknande upplägg, arrangerad av Filosofiska Fakulteternas Studentkår, Studenthälsan och Gaystudenterna i Göteborg. GaySHa kan nås genom gaysha@soders.nu och Gaystudenterna i Göteborg har e-postadress goteborg@gaystudenterna.nu.

Full fart på lärarstudenterna

Gaystudenterna Lärarhögskolan i Stockholm hade vid slutet av 2004 omkring 30 medlemmar, en styrelse om sex personer och en hel massa idéer till verksamhet. Under hösten har man bland annat genomfört flera medlemsträffar, arrangerat en pub och ett par filmvisningar. Föreningen kommer att fortsätta jobba för tåta förbindelser med kåren och högskolan samt för att marknadsföra sig som en resurs för undervisande lärare. Man medverkar också i nätverket för Stockholms gaystudentföreningar. För kontakt: maila gaystudenterna_lhs@hotmail.se.

Mysigt med humanisterna i Lund

Gaystudenterna i Lund/Malmö och Lunds Humanistkår driver tillsammans ett pubprojekt. Varannan torsdag är det HUM/WILDEbar i humanistkårens lokaler i Lundagård och besökare vittnar om en mysig stämning med en blandad skara människor från båda föreningar. Betoningen på arrangemanget är just mysighet – kom som du är, häng i sofforna och umgås. Fram för mer mysighet gaystudentföreningar och studentkårer emellan, säger Wannabe! Gaystudenterna i Lund/Malmö nås på lund@gaystudenterna.nu.

Vill du starta en gaystudentförening?

En gaystudentförening vid vart och ett av Sveriges lärosäten är i det närmaste ett måste. Som social samlingsplats kan en förening göra mycket för alla dem inom högskolan som inte identifierar sig med den heterosexuella normen. För att inte tala om möjligheterna till politisk påverkan om man är intresserad av det. SFG kan stötta bildandet av lokala gaystudentföreningar och förmedla kontakter med andra föreningsaktiva. Kontakta förbundets vice ordförande på v.ordf@gaystudenterna.se.

Utbildning för studentkårer och lärosäten

SFG har stor vana av att arbeta med studentkårer och lärosäten. Vi har medverkat i ett stort antal föreläsningsserier, debatter, utbildningsdagar och internutbildningar. Kanske är du ansvarig för en verksamhet som du tror att vi kan hjälpa till att utveckla genom våra utbildningsinsatser. Kontakta förbundets ordförande på ordf@gaystudenterna.se.

Hjälp oss utveckla SFG

För det löpande arbetet i Sveriges Förenade Gaystudenter ansvarar förbundsstyrelsen. I styrelsen behövs alltid ett tillskott av nya, drivande förmågor som vill utveckla SFG och förbättra villkoren för HBT-studenter i högskolan. Vill du veta mer så kan du nå förbundets valberedning på valberedning@gaystudenterna.se.

Vi vill bli fler som arbetar med Wannabe

Skulle du kunna tänka dig att bli reporter, layoutare, fotograf, illustratör, redaktör, korrekturläsare, distributör eller något annat inom Wannaberedaktionen? Vi vill gärna bli fler. Det viktigaste är ditt intresse, men erfarenhet av annat tidningsarbete är ett stort plus. Chefredaktören utser övriga medlemmar i redaktionen och nås på wannabe@gaystudenterna.se. Tveka inte att ta kontakt.

Sveriges Förenade Gaystudenter (SFG) är ett samarbetsorgan för gaystudentföreningar vid Sveriges universitet och högskolor. SFG har som främsta syfte att samla och stärka lokala gaystudentföreningar. Förbundet ska också vara föreningarnas politiska språkrör.

www.gaystudenterna.se